

Külföldi folyóiratok szemléje.

A mai világnézeti zűrzavarban az emberek tájékozódást keresnek. Egyik ilyen tájékoztató a történelem, amelynek közönsége éppen ezért gyorsan növekedett. A szélesebb körű érdeklődés hat a tudományra is. Ez a hatás megnyilvánul a témaválasztásban, meg a tudományok módszerében, előadásmódjában. A *Deutsche Rundschau* novemberi számában *Hugo Preller* egy különben naiv és lapos cikkben arra szólítja fel a történettudósokat, hogy foglalkozzanak a jelenkori eseményekkel. Ha gögicsélve is, de a közönség kívánságának ad ezzel hangot.

Még fontosabb a megnövekedett közönség hatása a történetírás stílusára. A komoly és szakszerű *Historische Zeitschrift* utolsó számában *Richard Koebner* Huizinga holland történettudós munkásságát ismerteti «Zur Begriffsbildung der Kulturgeschichte» címen. Ebből az ismertetésből megtudjuk, hogy Huizinga «a nagyon előkelő stílusú journalismus szomszédosságát inkább keresi, mint kerüli», hogy «kifejezési formája az essay, amely látszólag hanyag kézzel rendezzi a gondolatokat», hogy a nyelve művészi, nem retorikus, hanem szinte zenei, célja megismerés, de a valóságot inkább azokon az álmokon keresztül közelíti meg, amellyel minden kor körülveszi magát; nem törekszik fogalmi elvonásokra, szinte fogalom-aszkézisben tobzódik. Mindezt elmondja *Richard Koebner* és nem teszi hozzá, hogy ez nem igazi tudomány, ez művészet és ujságírás, ahogy hozzátették még ezelőtt húsz évvel is, amikor csak az számított tudománynak, ami lapos adathalmaz, száraz nyelv és fantáziátlan meghatározások egymásutánja volt.

Huizinga meghatározása szerint «a történelem szellemi forma, amelyben valamely kultúra számot ad multjáról». Ez a meghatározás minden esetre szkeptikus, mert nem az abszolút igazságot tartja a történelem lényegének, hanem az igazságnak azt a részét, amelyet valamely kultúra szemzőgéből megláthatunk. Ez a történelem a kultúrformák története: morfológia, hogy divatos szót használjunk. Nem az események története, nem a kibontakozó igazság története, hanem azoké a formáké, amelyeket minden kor a saját ízlése szerint alakít ki. Huizinga szerint a hét főbűn története, ugyanannyi fejezet a kultúrtörténetben.

Fel lehet vetni a kérdést, hogy ez az újabbfajta történettudomány a különleges magyar viszonyok szempontjából hasznos, vagy káros? A szigorúan szakszerű, pozitívista történelem szinte elzárta magától a közönséget. Rövidesen olyan szaknyelve alakult ki minden tudománynak, amit csak a beavatottak értettek. A nagy nyugati népeknél ez nem volt olyan nagy baj, mint a kis népeknél. Maradt akkora olvasóközönségük így is, hogy érdemes volt kiadni a szakkönyveket. De nálunk az lett az eredménye ennek az elzárkozásnak, hogy minden tudomány egy csapásra melegházi növény lett, amelyet csak a hivatalos támogatás, az Akadémia tartott fenn. Azt hiszem, főlöszleges a gondolatmenetet tovább folytatni és magyaráztatni, hogy mi a kára az egyiknek és mi a haszna a másiknak.

* * *

Nem tudom megállani, hogy Huizingával kapcsolatban be ne számoljak a mai történettudomány egy érdekes problémájáról, noha csak részlet-

kérdés. A «renaissance»-ról van szó. Koebner igen szépen foglalja össze a kérdés fejlődését. Kezdetben ha a renaissance szót kimondták az emberek, a klasszikus műveltség és művészetek újjászületésére gondoltak. A szó második fogalmazását Burckhardt adta: a modern ember, az individualizmus kialakulása. A klasszicizmus újjászületése csak másodrendű tény e mellett. A harmadik fogalmazás Gebhardt, H. Thode, Sabatier és mások munkásságának köszönhető. A kiindulópont Burckhardt. Kezdték keresni, hogy hol jelentkezik az individualizmus, a modern ember először. Megtalálták Assisi Szent Ferencet. Tehát az újjászületés vallási téren kezdődött és ez érthető is, mert a középkorban ez a középponti probléma. Ezt követte a művészeti, politikai, társadalmi individualizmus. Csak második lépés volt az, amikor felismerték az emberek, hogy gondolataik, ízlésük már többé-kevésbé megvalósult az individualista ó-korban és keresni kezdték klasszikus kapcsolatokat. A negyedik fogalmazás Huizingáé. Koebner vitatkozik vele, Burckhardt mellé áll, de mi elégedjünk meg a tudomásulvétellel. Két pólust állít fel. A modern kor és a középkor. Ami a kettő között van, az a renaissance. A modern és középkor meghatározása olyan, hogy amit mi renaissancenak veszünk, még középkor, az igazi renaissance Huizinga szerint későbbre esik.

* * *

Az 1933-as Nobel-díjat egy emigráns orosz regényíró kapta: *Bunin*. Ha áttekintünk az ezen alkalomból született ismertetéseken, bírálatokon és elmefuttatásokon, a kritika mai irányairól hű képet kapunk. Az első az objektív kritika. *Arthur Luther* írta a *Die Literatur*-ban. Annyira objektív, hogy még az előtt írta, amielőtt a döntés ismeretes lett volna. Általában az orosz emigránsirodalomról számol be. Bunint Schmeljovval hasonlítgatja össze és ha az ő kritikája alapján adták volna ki a díjat, legalább is megosztották volna. A második fajta kritika a legszimpatikusabb: az elragadtatott, az egekig emelő. A *Revue de France*-ban *Jouri Mandelstamm* írta. Tolsztojjal állítja egy színvonalra. «Milyen csodálatos író! Mennyi erő és biztonság minden fejezetben, mondhatnánk minden mondatban!» «Quel écrivain étonnant! Que de force et de netteté dans chaque chapitre, on pourrait dire en chaque phrase!» Elég? A harmadik fajta a komoly világnézeti kritika. Ezt a *Nouvelle Revue Française* kritikusa, *B. de Schloeser* képviseli. Megállapítja, hogy Bunin a tiszta, a világnézettől mentes irodalom képviselője. Egyike a független szellemeknek. Nyelvművész. Aztán jön a meglepetés: Bunin pogány. A pogányság nem világnézet? Aztán jön még nagyobb meglepetés: politikai kirohanás, a tiszta, független irodalom elefántcsonttoronyában, az NRF-ben: Stalin, Mussolini, Hitler Európájában, az «irányított eszmék» Európájában nem lesz hely az olyan függetleneknek, mint Bunin». A negyedik fajta kritika az ismertetett írókat csak ürügynek használja fel, hogy a kritikus elmondhassa, ami régen foglalkoztatja. Ezt *Nicolas Brian-Chaninov* úzi a *Mercure de France*-ban. A svéd akadémia és általában a Nobel-díjak kiosztása foglalkoztatja. Bunin az első orosz író, aki Nobel-díjat kapott! Ez nemcsak azért mérgesíti a hosszú nevű kritikust, mert a többi nem kapott, hanem azért is, mert éppen Bunin kapott.

* * *

«Napról-napra növekszik a pánik szelleme a világon» — ez az első mondata a bevezetés után *Daniel Rops* cikksorozatának, amely a *Revue Hebdomadaire* decemberi számaiban jelent meg. Három fenyegetés üli meg az emberek mellett: háború, forradalom, éhség. Daniel Rops legfőbb témája a mai ember szorongása a jövőtől, a bizonytalanság érzésének elemzése. A fiatal francia írógeneráció egyik legtehetségesebb tagja, egyike azoknak a fiataloknak, akiket nem hagy nyugodni a mai válság és keresik a kivezető utakat.

Daniel Rops tudja a megoldást is. A legfőbb baj az, hogy a mi világunk elárult minden szellemi értéket: az értelmet leredukáltuk a hasznosra, a művészetet a termelésre. De semmit sem csonkítottak meg jobban, mint a szeretetet. A kereszténység, a könyörületesség, az igazi szeretet kiveszett mindenünnen. A polgári világ, a kapitalizmus álkereszténység, a kommunizmus minden szeretet tagadása. «Az antik Görögország méltó helyére tudta állítani az embert: de nem tudta, hogy részesedik az örökkévalóban. A kereszténység azért jött, hogy tökéletessé tegye ezt a szemléletet, bevezette az örökkévalót a mulandóba: a személy született meg ebből a kinyilatkoztatásból. És ezzel az értékkel, amely legbecsesebb, egyetlen mentségünk volt, mit csináltunk? Eladtuk egy sorozatban gyártott automobilért.»

Fábián István.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Athenaeum: Szitnyai Zoltán: Öt testvér. (Regény.)

Franklin társulat kiadása: Pietro Orsi: Mai Olaszország.

Királyi Magyar Egyetemi Nyomda: Vajthó László: Tanulók szerepe az irodalom tanításában.

Nyugat kiadás: Kassák Lajos: Az utak ismeretlenek.

Vigilia kiadás: Mauriac: A Frontenac-misztérium. — Le Fort: A gettóból jött pápa.

Szerzői kiadások: Josef Deér: Heidnisches u. christliches in der alt-ungarischen Monarchie. — Ruzsinszky László: Ki gondol arra? (Versek.) — Gillemot Katalin: Gróf Széchényi Ferenc és bécsi köre.

Egyes művek ismertetésére még visszatérünk.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.
A szerkesztésért és kiadásért felelős: TORMAY CECILE.
Helyettes szerkesztő: NÉMETH ANTAL.

Stephaneum nyomda r. t. — A nyomdáért felelős: IFJ. KOHL FERENC.